

KISGRAFIKA

54. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület”.

Postacím: 2045 Törökbálint, Bartók Béla u. 2., internetcím: www.kisgrafika.hu

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Ürmös Péter, Vasné dr. Tóth Kornélia

Felelős kiadó: Palásthy Lajos; e-mail: info@kisgrafika.hu

Nagy László Lázár rézkarca, C3/C5, op. 505 (1987), 113×67

T A R T A L O M

Vasné dr. Tóth Kornélia: 80 éves Nagy László Lázár, a hivatástudattól átfűtött művész

Vasné dr. Tóth Kornélia: Tudós ex libris gyűjtők, II. rész

Takács Gábor: Exlibris Transsilvanicum

Vasné dr. Tóth Kornélia: Az ex libris 100 éve kerek évfordulókon

Havasi Tamás: „Vízi világ” gyermekszemmel

Vasné dr. Tóth Kornélia: Bélyeg Pál. Híres gyűjtők könyvjegyei az OSZK-ban

HÍREK – LAPSZEMLE – KÖNYVESPOLC – EGYESÜLETI HÍREK

2015/4

80 ÉVES NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR, A HIVATÁSTUDATTÓL ÁTFÜTÖTT MŰVÉSZ

Nagy László Lázár, a hazai és nemzetközi kisgrafikai élet egy kiválósága 1935-ben született Vecsésen. Ceglédinek vallja magát, az elmúlt 70 évet e városban élte le. Munkássága mégsem csak e városhoz köthető. Művészi tehetségéhez nagyfokú szervezőkészség és emberbaráti szeretet társul, ezek révén érthette el, hogy pályafutása során neve országos és nemzetközi viszonylatban egyaránt ismertté és elismertté vált. A művészet számára a kapcsolatteremtés egyik eszköze is.

Munkássága három fő területe a grafika (elsősorban kisgrafika), a festészet és a plakettek. A képzőművészet, festészet iránti érdeklődését édesapjától örökölte, aki címfestő volt. Később a grafika (linó- és fametszet, majd rézmetszet, rézkarc) hozta el számára az igazi művészi kibontakozást. Kopasz Mártát és Varga Lajos Nándort tartja mestereinek. Ars poeticája: „Gondolkodva élni és alkotni mások és magam öröme.” Témavilágában az élet minden részlete tetten érhető: „festményeim fő tárgya a jelenlegi, változó Cegléd, grafikáimban pedig életünk minden eseménye, ami volt és van” – vallja. Művelődéstörténeti szempontból kiemelkedők a híres embereket, történelmi eseményeket, műemlékeket, irodalmi műveket megörökítő, hirdető alkotásai. Kisgrafikákat a hatvanas évek végétől készíti, a budapesti XIII. Nemzetközi Ex Libris Kongresszus (1970) kiállításán az Ernst Múzeumban már hat kisgrafikával szerepelt. Alkotásaira a sűrű telítettségű vonalvezetés, a tömör kifejezőkultúra jellemző.

Cegléden 1971. március 1-jén a Kossuth Művelődési Központban jött létre a helyi kisgrafika kör, a CKBK (Ceglédi Kisgrafika Barátok Köre), melynek titkára Nagy László Lázár lett, aki az alakuló ülést egy kisgrafikán is megörökítette (op. 50). Az alapító tagok közt olyan nevekkel találkozhatunk, mint H. Bezzegh Ernő, Maczelka Tibor. Összejöveteleik helyszíne a Kossuth Művelődési Ház volt, havonta két alkalommal. Minden hó első keddjén a technikákról, a gyűjtésről, gyűjteményekről, a harmadik kedden grafikusokról, stíluskorzakokról tartottak előadást. A program, az előadások, a kiállítások szervezésében kiemelkedő szerepe volt Nagy Lászlónak. A „Ceglédi Ősz” kulturális hetek keretében 1973-ban országos kisgrafikai kiállítást szerveztek, melyeket 1975-ben a második, 1977-ben a harmadik, 1979-ben a negyedik követett. E találkozók a 80-as évek elején is folytatódtak, 1981-ben, 1983-ban. Ezekről a Ceglédi Hírlap, a Pest Megyei Hírlap rendszeresen beszámolt. Kiemelkedő év volt a csoport életében az 1983-as, amikor a ceglédi napokra a budapesti és a vidéki körök is hivatalosak voltak. Ezekén túl számos kisebb kiállítást szerveztek a környéken, Nagykovácsán, Törtelen, Monoron, a

Pest Megyei Könyvtárral közös szervezésben Vácott stb. Látogatásokat tettek más vidéki tagszervezeteknél, pl. 1974-ben Szegeden, 1975-ben Debrecenben. Ezekről Nagy László több grafikája is tanúskodik. Alkalmi grafikákat a KBK programok mellett főként nemzetközi kongresszusok, évfordulók, üdvösköztetés alkalmából metszett, részben megbízásból, részben saját és családja nevére. In memoriam lapokkal állított emléket Petőfi Sándor és Nagy László költők, Dobó István, Vincent van Gogh, Lucas Cranach, Henri Dunant stb. alakjának.

Nagy László napjainkig több száz egyéni és csoportos kiállításon vett részt alkotásaival hazánkban (Cegléd, Budapest, Gyula, Szeged, Szolnok, Budapest, Kecskemét, Pécs, Tata, Ajka, Debrecen, Albertirsa, Túrkeve stb.) és külföldön (Barcelona, Madrid, Alcalá de Henares, Helsingør, Chrudim, Lugano, Sint-Niklaas, Róma, Milánó, Kronach, Weimar, Zacatecas, Guadalupe, Osaka, Amman, Isztambul, Naantali, Gliwice stb.) egyaránt. Számos díjjal, oklevéllel ismerték el munkásságát. Mexikóban 2000-ben és 2001-ben egyedüli magyar meghívottként képviselte hazánkat. Az utóbbi időben Várnában és Ostrów Wielkopowskiban szerepeltek munkái.

Alapító és tiszteletbeli tagja a Ceglédi Alkotók Egyesületének, a belgiumi Sint-Niklaas város Nemzetközi Ex libris Centrumának. A Portugáliában megjelenő „Ex libris. Kortárs ex libris művészek életrajzi és bibliográfiai enciklopédiája” (Ex-Libris. Encyclopedia

Bio-Bibliographical of the Art of the Contemporary Ex libris, Ed. Artur Mário da Mota Miranda, Franciscana, Braga, 1985–) c. sorozatban is méltatják művészetét.

Mára már több mint 700 kisgrafikát alkotott. Nemzetközileg is kiemelkedő jelentőségűek a Don Quijote-sorozat darabjai, melyek létrejötténél meghatározó volt a Cervantes születése 450. évfordulójára kiírt spanyolországi pályázat. A nemes lelkű lovag ábrázolása végigkíséri Nagy László egész pályafutását, Cervantes regényének főhősét számos jelenetben megformálta, erről így nyilatkozik:

„Cervantes műve számtalan gondolatot ébresztett bennem, a mű gazdagsága szolgált alapul a motívumok kiválasztásában. Statikusan kevés grafikámon szerepel Don Quijote, – inkább, ahogy a könyvben él. Kalandot keres, harcol, vagy éppen pihen, és rendületlenül megy kora, gyengesége ellenére is. Így jelenik meg Don Quijote alakja a herceg falván, amelynek a Fantasztikus utazás címet adtam, és két változatban is kimetsztem (op. 149 és 175); vagy a Bábharc, ahol a gonosz megszemélyesítőjével, a bábokkal csap össze a vásáron és lekasabolja azokat (op. 165). Megemlíteném még Dulcineával (op. 172) való együttlétét, a tenyeres-talpas parasztleányzóval, aki csak az ő szemében a gyengéd, a szelíd, a megvédeni való drága nő. De írhatok még a »Lovaggá ütés«-ről (op. 173), ahol Don Quijote szent áhitattal és igaz hittel tekint ránk, vagy éppen szomorúan, bánatosan, rácsos szekéren viszik Hazafelé

Nagy László Lázár fametszete, X2,
op. 433 (1984), 115×65

(op. 174). A legutóbbi *Don Quijote* munkában, a *Sorsjátékban* főhősünk egy sakktabla fölött a történet szereplőivel és önnön figurájával készül lépni, irányítani közös sorsukat.”

Nagy László kedvelt világirodalmi hősei még Till Eulenspiegel és Pinocchio figurája, előbbi alkotása megjelent a *Graphia* c. belga lapban (1997).

A pályázatokon való részvételek mellett Nagy László Lázár pályája során számos ex libris gyűjtőtől (Semsey Andor, Réthy István, Reisinger Jenő, Illyés Sándor László, Gombos László, Kertész Dénes, Soós Imre stb.) kapott megrendelést kisgrafikák készítésére. Köztük több ceglédi találunk: Rajkay Sándor, Zakár József ceglédi orvosok, Komáromi Imre adminisztrátor stb. Külföldi megrendelői közt megemlíthetjük Emil I. Bologna, Jørgen Vils Pedersen, Carlo Chiesa, Roland Roveda, Klaus Rödel, Francesco Carbonara, Gian Carlo Torre stb. nevét. Francesco Carbonara olasz professzor, rapallói irodalmár, esztéta, filozófus, neves ex libris gyűjtő 1974-ben kérte fel Nagy Lászlót, hogy készítsen róla portrét, mely „Canti” (Urbania, Bramante, 1974) c. verseskötete címlapjára került. Számára a művész több ex librist is készített.

Nagy László Lázár kimagasló munkássága elismeréséül Cegléd városától 1999-ben megkapta a Gubody-díjat, 2006-ban az országos Podmaniczky-díjat, 2008-ban a regionális Prima Primissima díjat. 2010-ben Cegléd díszpolgárává választották. 2014-ben, Cegléd város alapításának 650. évfordulóján átvehette a Czigle-lánc díjat, melyet azok kapnak, akik munkásságukkal Cegléd hírnevét gyarapítják.

A művész életéről szólva említést kell tenni a szeretett társáról, Nagy Lászlóné Füle Piroskáról (1938–2013), aki mindig mellette állt. A feleség a férj hatására kezdett el foglalkozni

Nagy László Lázár fametszete, X2,
op. 508 (1987), 112×63

kisgrafikagyűjtéssel, cserével, összesen kb. 6 800 lapos gyűjteményre tettek szert. Részere Nagy László számos ex librist készített, főleg kongresszusok és egyéb ex libris találkozók alkalmából. 50 éves házassági évfordulójukat 2009-ben ünnepelték, a művész e nevezetes alkalmat is megörökítette egy kisgrafikán (op. 673).

Nagy László Lázár, a hivatástudattól átfűtött művész napjainkban is alkot, főleg könyvillusztrációkat, karikatúrákat, tollrajzokat. Hitvallásához hűen alkotásaival a maga és mások örömét is szolgálja. Kiemelkedő munkásságához gratulálunk, és további, soha meg nem szűnő munkakedvet kívánunk!

Irodalom:

Nagy László Lázár alkotásjegyzéke (2012-es munkajegyzék)
Vén Zoltán: *Cegléd '79, IV. Országos kisgrafika kiállítás*,
Kisgrafika, 1979/3. sz., 1.

Várkonyi Zsolt: *Nagy László Lázár Cegléd város díszpolgára*,
Kisgrafika, 2010/4. sz., 11.

Nagy László Lázár, http://www.ndr.hu/keljfellaci/muv_nll.html
80 éves Nagy László Lázár, Ceglédi Panoráma, <http://www.cegledipanorama.hu/index.php/magazin/ember/5365-ma-80-eves-nagy-laszlo-lazar.html>

Czigle-beszélgések II., Cegléd Központi Könyvtár és
Gyermekkönyvtár, <http://www.cegledvk.hu>

László Lázár Nagy & Don Quijote, Frederikshavn Kunst-
museum & Exlibrissamling, 2015. (szöveg: Nagy László Lázár,
Gian Carlo Torre)

Nagy László Lázár személyes közlése

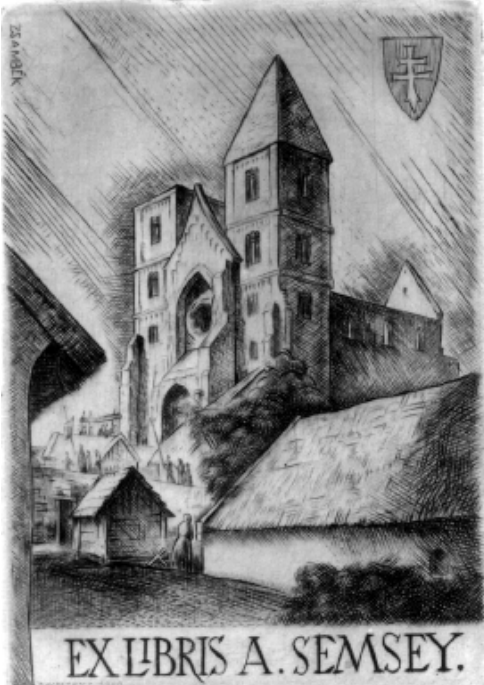
Vasné dr. Tóth Kornélia

Nagy László Lázár fametszete, X2, op. 354 (1980),
120×73

TUDÓS EX LIBRIS GYŰJTŐK, EXLIBRISOLÓGUSOK (II. RÉSZ)

Semsey Andor (1917–1986) jogász, művészettörténész, művészeti szakíró, ex libris gyűjtő, a Kisgrafika Barátok Köre egyik vezetője, a Varga Akadémia tagja, a Kisgrafika folyóirat szerkesztője.¹ Az 1970-re meghirdetett budapesti XIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszus kapcsán 1968–70-ig a FISAE (Fédération Internationale des Sociétés Amateurs d'Exlibris, Ex libris Egyesületek Nemzetközi Szövetsége) elnöke, 1970–1972 között

Kaveczky Zoltán rézkarca, C3, (1960), 92×62

első, 1972–74 között második alelnöke. A Pázmány Péter Tudományegyetemen szabad bölcsészként művészettörténeti tanulmányokat is folytatott.² A KBK megalakulása (1959) körüli időszakban Kaveczky Zoltán kapcsolta be az ex libris gyűjtők körébe.

1964-ben vett részt először a Nemzetközi Ex libris Kongresszuson Krakóban, ettől kezdve rendszeresen jelen volt nemzetközi és magyar találkozók, kiállítások, előadásokat tartott, kiterjedt levelezést folytatott. „Lassankint rájöttem arra – írja –, hogy a kisgrafikagyűjtés nemcsak műgyűjtés, hanem emberi kapcsolatok kiépítése is. A krakkói kongresszus alkalmával éreztem ezt különösképpen, amikor először kerültem személyes kapcsolatba levelezés útján megismert gyűjtőkkel. Ezek a kapcsolatok nem ismernek nyelvi, ideológiai, politikai határokat, csak a művészi szépség és az emberi értékek törvényeihez igazodnak.”³

Galambostól átvéve a feladatot, 1975-től 1984-ig a KBK lapja, a Kisgrafika szerkesztője lett. Ebbeli minőségében számos szakirányú írása jelent meg, mint azt a Galambos által szerkesztett magyar ex libris bibliográfia is mutatja, amelyben Galambos (453) után a legtöbb, 164 tétellel szerepel. Munkásságáról Lenkey István állított össze személyi bibliográfiát.⁴

Semsey is foglalkozott a régi, 1900 előtti magyar ex librisekkel. Gyűjteménye e téren mindössze 70 darab, jelentősebb az a kutató és feldolgozó munka, melyet Dr. Arady Kálmán és Dr. Nyireő István munkássága

Semsey Andor fametszete, X2, op. 32, 48×20

folytatásaként végzett a régi magyar ex librisek feltárásában: 250–300 régi magyar ex libris adataival gyarapította ismereteinket.⁵ A régi ex librisokról több írása is megjelent a Kisgrafika folyóiratban.⁶ A Matica Slovenská (Martin), a szlovákok nemzeti kulturális intézménye ex libris gyűjteményében régi hungarika vonatkozású anyagra lelt J. Kuzmik tudós kutató, a beazonosításban segítségére volt Semsey Andor.⁷

Ex libris gyűjteménye az évek során kb. 20 000 darabra növekedett, nemzetközi kiterjedtséggel. A külföldi vonatkozásúak közül a lengyel gyűjteményegysége a legnagyobb, kb. 3000 darab. Semsey az ex librist és alkalmi grafikát nemcsak mint műalkotást, hanem mint kultúrtörténeti dokumentumot is számon tartotta. Szerinte a gyűjtés nem öncél, hanem kultúrunka. A gyűjtő feladata: hozzájárulni kulturális értékeink gyarapításához, megismertetéséhez. Egy 1977-es cserelista tanúsága szerint „csak művészi vagy történeti becsű lapokat cserél, különösen lengyel és virágos témájúakat”.⁸

Az OSZK anyagában szereplő ex librisei Bordás Ferenc, Fery Antal, Kaveczky Zoltán, Nechánszky József, Stettner Béla, Csiby Mihály alkotásai (Exl.S/204–209, 211–214, 505–507, 528, Csiby/28). Halála évében, 1986. június 2-án az Országos Széchényi Könyvtár nemzetközi ex libris kiállítást szervezett a Semsey-hagyaték legszebb darabjaiból.⁹

Az eddig bemutatott személyek főként a régi ex librisek kutatásában alkottak maradandót, bár már részt vettek a modern ex librisek készítésében, kiállításokon való terjesztésében is. Az országos Széchényi könyvtárbeli ex libris kiállítások szervezésében **Bélley Pál** (1925–1976)¹⁰ irodalomtörténész, nyelvész, bibliográfus, újságíró, művelődéstörténész mutat kiemelkedő érdemeket. Az OSZK osztályvezetőjeként, ill. tudományos főmunkatársaként¹¹ az 1960-as években az Országos

Sterbenz Károly rézmetszete, C2, 53×30

Széchényi Könyvtárban valóságos ex libris reneszánszot teremtett, 1961 és 1969 közt tizenegy ex libris kiállítással,¹² azok katalógusaival, melyek a külföld felé is népszerűsítették a műfajt.

A kiállítások megszervezésében segítségére volt a Kisgrafika Barátok Köre (és titkára Réthy István), ill. a már sokat emlegetett Galambos Ferenc bibliográfus, akit szoros baráti, kollegiális kapcsolatok fűzték az Országos Széchényi Könyvtárhoz.¹³ A kiállítások közül néhány példa: 1961-ben **Bordás Ferenc** (1911–1982) grafikusművész kiállítása, *Magyar írók, művészek és tudósok ex librisei* (1964). 1965-ben került sor **Fery Antal** (1908–1994), 1966-ban **Diskay Lenke ex libriseinek** kiállítására (rendezte Bélley Pál és Galambos Ferenc). *A szovjet ex libris 1917–1967* c. tárlat a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójára emlékezett.¹⁴ A Kisgrafika Barátok Köre és az Országos Széchényi Könyvtár közti szoros, többszálú együttműködésre utal Stettner Béla, a KBK művészeti vezetője OSZK-beli kiállítása 1969-ben. Stettner egyébként készített ex librist az OSZK Irodalomtudományi olvasóterme számára.

Galambos Ferenc 1971-es, a Kisgrafika Értesítőben megfogalmazott nyílt levele szintén az összefonódásra utal: „...az Országos Széchényi Könyvtár az utóbbi évtizedben fokozottabb érdeklődést tanúsít az ex libris, mint egyébként is gyűjtőkörébe tartozó nyomtatványfajta iránt... a könyvtár fo-

GALAMBOS FERENC KÖNYVE

Stettner Béla linómetszete, X3, op. 214 (1970), 88×80

kozott érdeklődését egyesületünk azzal igyekezett elősegíteni, hogy egyrészt a kiállítások egy részének megszervezésében aktív szerepet vállalt, másrészt pedig, a hiányok pótlása érdekében, az eladásra kerülő nagyobb gyűjteményeket (Pinterits-féle gyűjtemény, Prof. Soó Rezső és mások gyűjteményének duplumanyaga stb.) mind az Országos Széchényi Könyvtárhoz irányította.¹⁵

Galambos a kiállítás-szervezések és a szakírói munkásság mellett maga is gyűjtött ex libriseket, kisgrafikai gyűjteménye kb. 50 ezer darabot számlál(t).¹⁶ Nagy csereanyaggal, és a témában komoly szakirodalmi anyaggal rendelkezett. Kiterjedt levelezést folytatott Európa csaknem minden országának gyűjtőivel, szakembereivel, de az Egyesült Államokban, Kanadában, Braziliában, Japánban is volt ismeretsége. A saját nevére szólóan kb. 180 lapot készíttetett, melyek közül több mint 100 különféle lap szerepel az OSZK Plakát- és Kisnyomtatványtárában. Az ún. Galambos-hagyatékban 500 ex libris reprezentálja gyűjteménye legjobb darabjait (Galambos exl/1–500).¹⁷ Több ex librise olyan alkotás, melyeknél az ábra direkt módon utal a név jelentésére, azaz ún. beszélő ex libris.

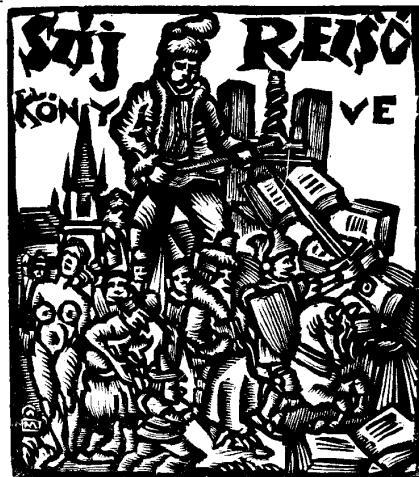
Makkai Pirooska fametszete, X2, 100×60

Szj Rezső (1915–2006) református lelkész, képviselő, író, könyvtáros, könyvkiadó,¹⁸ a Kisgrafika Barátok Köre tagja, a Művészetbarátok Egyesülete egyik alapítója (1973) jelentős könyvjegygyűjtői és ex librisekkel kapcsolatos szakírói tevékenységet folytatott. Művészeti íróként cikkei, tanulmányai mellett számos önálló kiadványa¹⁹ jelent meg. 1968-tól az Országos Széchényi Könyvtár főkönyvtárosaként az aprónyomtatványokkal foglalkozva kötelezte el magát a könyvművészet és az ex libris irányába.

A Szj Rezső alkotói tevékenységét rendszerbe foglaló bibliográfia 1200-nál több művét veszi sorra.²⁰ Ex libris gyűjtői, szakírói munkássága egyik koronájaként 1996-ban Ex librisek és alkalmi grafikák címmel kiadványt jelentetett meg, melyben részletesen bemutatja a nevére szóló ex libriseket, Csiby Mihály, Diskay Lenke, Kertes-Kollmann Jenő, Fery Antal, Köhegyi Gyula, Moskál Tibor, Mata János, Menyhárt József, M. Makkai Pirooska, Petry Béla, Szász Endre, Ürmös Péter, Torró Vilmos, Várkonyi Károly, Orosz István stb. alkotásait.²¹ Az OSZK állományában több portrés (Balassi Bálint, A. Dürer), épületeket, várakat (Zólyom, Árva) ábrázoló, ill. a könyvnyomtatásra, könyvművészetre utaló könyvjegye szerepel (Exl.Sz/383–385, Exl.Sz/478–483, 521).

Galambos egy cikkéhez (*Palinodia a magyar ex libris jelené és jövője felett*)²² kapcsolódott Szj Rezső írása 1970-ben *A magyar ex libris jövője* címmel.²³ Szj a magyar ex libris rossz helyzete fő okait sorolva hiányolja, hogy a kulturális, közlebről művészeti közintézmények (könyvtárak, múzeumok, művészeti klubok stb.) sem karolják fel méltó módon az ex librist. Az Országos Széchényi Könyvtár emeli ki, mint amely évente több ex libris kiállítást létrehoz, de – panaszolja – a legújabb kori ex libris anyag rendezésére itt sincs mód.²⁴ Erre reflexióm a következő: azóta a helyzet megváltozott, 2008 óta az OSZK Plakát- és Kisnyomtatványtár munkatársaként a kb. 34 ezres 20–21. századi modern ex libris anyag rendszerező feldolgozásával, katalógizálásával foglalkozom. Több kiállítást szerveztem: Ex librisek a Nemzeti Könyvtárban: Diskay Lenke hagyatéka (2009),²⁵ A kisgrafika nagymestere, Csiby Mihály (2012)²⁶ – utóbbit a Kisgrafika Barátok Körével együttműködve.

Végezetül néhány *összegző gondolat* a bemutatott szakírók tevékenységéről *a számszerűsített adatok* tükrében. A bemutatott szakírók az exlibrisológiai szakirodalomban nyújtott részvétele – Galambos 1982-ig kiegészített bibliográfiája alapján – a publikációk számszerű megközelítésével a következő képet nyújtja.

Szoboszlai Mata János fametszete, X2, 73×65

	Név	Publikációk száma	Összes publikációhoz viszonyított arány
1.	Galambos Ferenc	453	19,39%
2.	Semsey Andor	164	7,02%
3.	Arady Kálmán	28	1,20%
4.	Soó Rezső	18	0,77%
5.	Szj Rezső	18	0,77%
6.	Bélley Pál	12	0,51%
7.	Siklóssy László	3	0,13%
8.	Czakó Elemér	1	0,04%
9.	Nyireő István	1	0,04%
10.	Rozsnyay Kálmán	1	0,04%
11.	Egyéb szerző	1637	70,08%
	ÖSSZES	2263	100,00%

A publikációk összesített száma: 2263. A Tudós ex libris gyűjtők, exlibrisológusok c., kétrészes írásomban részletesen bemutatott szakírók közül 10 szerepel publikációkkal. Első helyeken a Kisgrafika Értesítő mint szaklap szerkesztői, szakírói szerepelnek, a lapalapító Galambos Ferenc a legtöbb írással (453). Ő a Kisgrafika Értesítő szerkesztésébe nem szívesen engedett maga mellé másokat, 1962–71 között például, 912 oldalon rajta kívül mindössze 22 szerző kapott helyet. A második helyen áll Semsey Andor (164 publikáció), aki Galambostól vette át a Kisgrafika folyóirat főszerkesztését. Arady Kálmán írásainak (28) jelentős fóruma volt a MEGE Kisgrafika. Mindhárman számos más lapban is publikáltak. Galambos bibliográfiájában jelentős számaránnyal szerepel még Soó Rezső (18), Szj Rezső (18) és Bélley Pál (12). Mindez százalékos arányban kifejezve: Galambos Ferenc áll az élen 19,39%-kal, aztán Semsey Andor 7,02%-kal, Arady Kálmán 1,2%-kal, a többiek 1% alatt. Az egyéb szerzőkkel ezúttal nem foglalkozom.

A vizsgált időszakban, az 1900–1982 között megjelent írások tekintetében *évek szerint* is nyomon követhető a szakirodalmi írások alakulása. Némi növekedés figyelhető meg a MEGE fennállása (1932–1947) idején. Újabb stagnálás után a KBK 1959-es megalakulása, a Kisgrafika Értesítő 1962-es indulása hozott újabb, fokozatos fellendülést. A legtöbb publikáció az 1968–1973-ig terjedő intervallumban született, itt a nemzetközi ex libris kongresszusokon való egyre aktívabb részvétel, ill. a hazánkban rendezett XIII. FISAE Nemzetközi Ex libris Kongresszus (1970) játszhatott nagy szerepet, mely jelentős felfutást eredményezett a magyar ex libris szakírás terén. Ezután ugyan bekövetkezett némi visszaesés, de a hullámvölgyek ellenére az exlibrisológiai szakirodalom a mai napig töretlenül fennáll és jelentős maradt.

A számba vett exlibrisológusok közt találhattunk régi és modern ex librisekkel foglalkozókat, szakirányú újságok szerkesztőit, ex libris bibliográfiák, katalógusok összeállítóit, grafikus szignókat, ex libris egyesületek alapítóit, kiállítások szervezőit, sőt a témában disszertációt író személyt egyaránt. A bemutatott szakírók egyik fő érdeme, hogy fenn tartották az ex libris és kisgrafika iránti érdeklődést, mely így ma, a 21. században is kultúraközvetítő eszköz lehet. A közvetítésben, a téma népszerűsítésében pedig – mint láttuk

– jelentékeny szerep jut az intézményeknek, többek között az Országos Széchényi Könyvtárnak.

Vasné dr. Tóth Kornélia

1 Dr. LENKEY István: *Dr. Semsey Andor (1917–1986)*, Kisgrafika különszám, 1994., 29–30.

2 A két világháború közötti magyar grafikáról tervezte a művészet-történeti disszertációját, de a tanügyi rendszer változása miatt nem adhatta be az egyetemre.

3 SEMSEY Andor: *Hogyan lettem ex libris gyűjtő?*, Kisgrafika 1976/1. sz., 22.

4 *Dr. Semsey Andor munkásságának bibliográfiája*, Hajdúhadházi „Földi János” Nagyközségi Könyvtár Kisgrafikai füzetek 5., Hajdúhadház, 1986.

5 Dr. LENKEY István: *Dr. Semsey Andor (1917–1986)*, Kisgrafika különszám, 1994., 30.

6 SEMSEY Andor: *A magyar ex libris történetének első két százada*, Kisgrafika, 1975/1. sz., 4–10., *Ex libris és heraldika*, Kisgrafika, 1982/1. sz., 1–4., *Műhelyforgácsok*, Kisgrafika, 1983/3. sz., 28–30. stb.

7 SEMSEY Andor: *Ex libris gyűjtemények Szlovákiában*, Kisgrafika, 1982/2–3. sz., 28.; SEMSEY Andor: *Ismeretlen régi magyar ex libris-ek a Matica Slovenská gyűjteményében*, Kisgrafika, 1982/2–3. sz., 30–32.

8 *Cserelista*, Kisgrafika 1977/3. sz., belső címlap

9 BALVÁNYOS Huba: *Nemzetközi ex libris kiállítás dr. Semsey Andor gyűjteményéből*, Kisgrafika, 1986/2. sz., 3–4. – A Semsey-hagyaték őrzője a feleség, Semseyné Valkó Ilona (Budapest) 10 *Bélley Pál*, In. *Új magyar irodalmi lexikon I.* (A–Gy). Főszerk. PÉTER László, Budapest, Akadémiai K, 2000, 197.

11 *Az Országos Széchényi Könyvtár 1967. évi működése*, In. *Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyve 1967*, OSZK, Bp., 1969., 22., GALAMBOS Ferenc: *Bélley Pál 1925–1976*, Kisgrafika, 1976/2–3., 39. – Bélley huszonöt éves könyvtári pályafutása alatt a Nemzeti Könyvtár Nyomtatványi Osztályán kezdte, majd csakhamar a Bibliográfiai Osztály, aztán a Tájékoztató Szolgálat vezetője lett; legvégül az Irodalomtudományi Olvasóterem megszervezését bízták rá.

12 A kiállításokat, részben a róluk szóló ismertetéseket is közli GALAMBOS Ferenc: *A magyar ex libris irodalom bibliográfiája (1920–1970)*, Szerk. GALAMBOS Ferenc, Eger, 1972. Heves megyei könyvtár füzetek 25., 42–53.

13 Róla részletesen lásd: VASNÉ TÓTH Kornélia: *A magyar ex libris szakirodalom őriása, Galambos Ferenc (1910–1988)*, Kisgrafika 2013/4. sz., 4–6.

14 *A szovjet ex libris 1919–1967. Az Országos Széchényi Könyvtár kiállítása*. Szerk. Sz. G. IVENSZKIJ és BÉLLEY Pál, Budapest, 1967. nov. – Ismertették: Bélley Pál (OSZK Híradó 1967. 1. sz.), Galambos Ferenc (Művészet 1968. 2. sz., és Kisgrafika Értesítő 1967. ápr.).

15 GALAMBOS Ferenc: *Levél az OSZK-nak*, Kisgrafika Értesítő, 1971. április, 789. – A Pinterits-féle gyűjtemény megvásárlásától az OSZK elállt, a KBK egy tagja, mostani titkára, Palásthy Lajos vette meg.

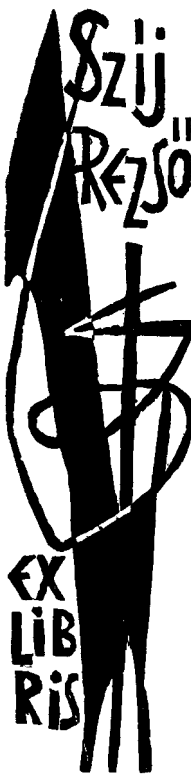
16 VASNÉ TÓTH Kornélia: *A magyar ex libris szakirodalom őriása, Galambos Ferenc (1910–1988)*, Kisgrafika 2013/4. sz., 6.

17 Teljes gyűjteménye halála után örököséhez került, a gyűjtemény kezelője 2013-ig Gácsai Kornélia. A gyűjtemény duplum példányából 2013-ban 500 darabos ajándékban részesült az Országos Széchényi Könyvtár Plakát- és Kisnyomtatványtára (Galambos exl/1–500), a többi anyag eladásra került.

18 ÜRMÖS Péter: *A betű és a könyv dicsérete*, In *memoriam Dr. Szj Rezső*, Kisgrafika, 2006/2. sz., 2.

19 *A világhírű magyar könyvnyomató*, Bp. 1943; *Misztótfalusi Kis Miklós*, Bp., 1967; *Utam a művészi rajzhoz és a grafikához*, Bp., 1990., *Mai magyar könyvművészet 1945–1962*, Bp., 1962.; *A Szenci Molnár Társaság és kiadványai*, Bp., 1994.; *Magyarság-mérlegen (Művelődéstörténeti, irodalmi és nyelvészeti tanulmányok)*, Bp., 1995.; *Könyvkiadásunk és könyvkultúránk a Horthy-korszakban 1920–1944*, Bp., 2001.

20 *Utószó*, In. *Magyarság- mérlegen*, Szerk. BIERNACZYK Szilárd,

Diskay Lenke
fametszete, XI. op.
67 (1966), 100×25

LUKÁTS János, Budapest, Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, 1995, 220.

21 *Ex libriszeimről*, In: SZÜZ Rezső: *Ex librisek és alkalmi grafikák*, Szenci Molnár Társaság, Bp., 1996., 10–12.

22 GALAMBOS Ferenc: *Palinodia a magyar ex libris jelene és jövője felett*, Kisgrafika Értesítő, 1969. augusztus, 570–571.

23 SZÜZ Rezső: *A magyar ex libris jövője*, Kisgrafika Értesítő, 1970. augusztus, 687–690.

24 SZÜZ Rezső: *A magyar ex libris jövője*, Kisgrafika Értesítő, 1970. augusztus, 689.

25 Diskay Lenke kiállítása jelenleg is megtekinthető virtuális formában a könyvtár honlapján (Virtuális kiállítások, http://regi.oszk.hu/index_hu.htm). A kurátor: Vasné Tóth Kornélia.

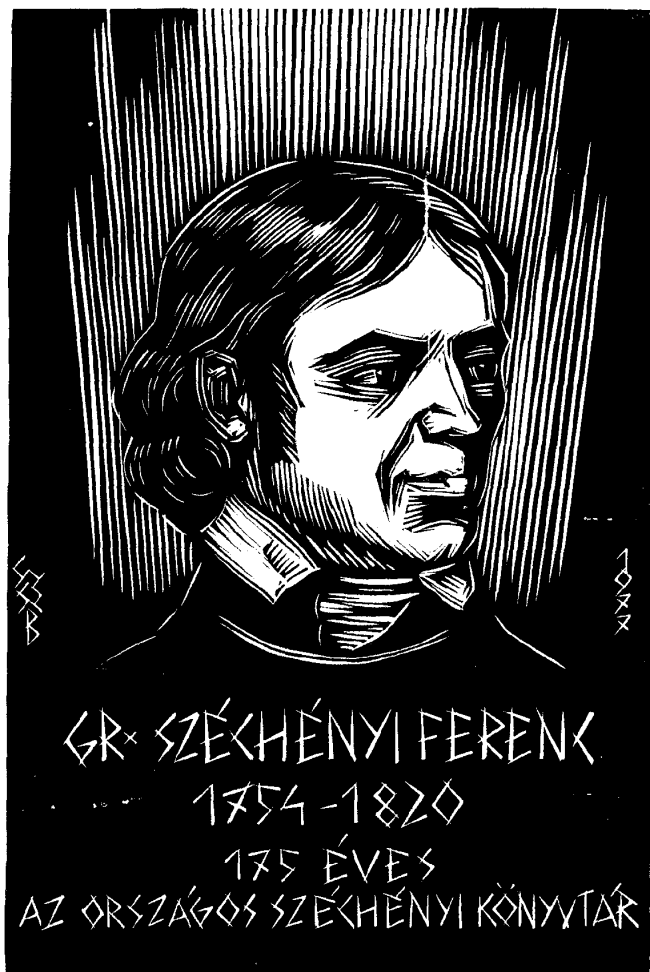
26 A kiállításához kapcsolódóan katalógus is megjelent *Csiby Mihály kisgrafikai életműve (Ex librisek, alkalmi grafikák, szabad grafikák)* címmel, írta és szerkesztette a kiállítást is rendező VASNÉ TÓTH Kornélia, KBK, Bp., 2012.

EXLIBRIS TRANSSILVANICUM

RÉSZLET A FINN KÖNYVVÁSÁRON, TURKUBAN ELHANGZOTT BESZÉDBŐL

(Az előzményekben a szerző rövid betekintést ad az erdélyi könyvkiadás kezdeteibe. A szerk.)

A könyvnyomtatás fejlődésével szükségszerűen megnőtt az igény az ex librisre is, ami nem más, mint tulajdonjogot szentesítő, művészi értékű kisgrafikai lap. Az ex libris műfaja egy sajátos területét képezi a grafika világának, mely napjainkban reneszánszát éli. Művelődéstörténeti fontosságát felismerve egyre több képzőművész fordul az ex libris felé. Az

Gy. Szabó Béla fametszete, XI (1977), 150×100

ex libris kultúra alapköveit azok rakták le, akik megkülönböztetett figyelemmel könyveket gyűjtöttek. Így hát az ex libris gyűjtése eleinte szorosan összefüggött a könyvgyűjtéssel, a bibliofiliával. A későbbiekben már az ex libris tulajdonosa megcsináltatja a nevére készült ex librist, gyűjtőkön keresztül szétszórja az egész világon és akkor már ez ex libris külön életet él. Ilyenformán az ex libris eredeti funkciója mellett információt hordozó, képzőművészeti kultúrát megalapozó grafikai lappá válik. Egyike a legalkalmasabb eszközöknek arra, hogy széles tömegeket vonzzon és neveljen a művészetek megértésére és szeretetére.

Az erdélyi ex libris a heraldikából nőtt ki és a műfaj kiforrásáig hosszú utat tett meg. Erdély heraldikai emlékeiről meglehetősen nehéz teljes áttekintést nyújtani. A heraldika legszebb példái elkallódtak, a reformáció idején megsemmisítették őket. A török-tatár dúlásokat is műemlékeink szenvedték meg a legjobban. A heraldikából kinőtt ex libris valójában egyidős a nyomdászat megjelenésével. Akkoriban a nyomdásznak ismernie kellett a fametszés technikáját. Németországból ök ültették át a magasnyomású technikát Erdélybe. Fametszet díszítésű könyvek jelennek meg először Brassóban 1542-től, majd Kolozsváron 1550-től kezdődően. Az erdélyi magyar nyomdászat nagyjai között egyértelműen Misztótfalusi Kis Miklóst tartják számon, aki tevékenységével nyomot hagyott az erdélyi nyomdászat történetében. Nyomdáink könyvtermésének nyomon követése azonban az elmúlt századokra visszamenőleg, a metszők, illusztrátorok kilétének felderítése még művelődéstörténetünk jövő kutatóira vár.

Az ex libris legfontosabb jegyét a 13. századtól a címer képezte. Ahogyan a címer a kapu fölött megmondta ki az épület tulajdonosa, úgy a könyv belső támláiba ragasztott ex libris vall a könyv tulajdonosáról. A különböző technikákkal készült ex librisek és általában kisgrafikák labirintusában a művészetbarát nagy segítségére szolgálnak a nemzetközileg elfogadott Barcelonai Siglák. Ezek ismerete és használata ma már nélkülözhetetlen.

Erdélyben ifj. Köleséri Sámuel ex librisét tartják az első magyar ex librisnek a 17. század végéről. Minden bizonnyal Hollandiában készült. A 18. századból több heraldikus ex libris maradt ránk. A 19. század második felében csökken az ex libris iránti érdeklődés, hogy aztán a 20. század elején megélénküljön. Az Erdélyi Szépművés Deák Ferenc rézkarca, C3 (1971), 120×55

Deák Ferenc rézkarca, C3 (1971), 120×55

Céh könyvei számára igényes, szép ex librisek készültek Kós Károly, Debreczeni László és Bánffy Miklós grafikáival. A két világháború között készült ex librisek népszerű grafikusai Keöpeczi Sebestyén József, Kós Károly, Gy. Szabó Béla, Mattis-Teuts János, Radványi Román Károly, Debreczeni László, Tóth István, Reschner Gyula. A második világháború után csak a 60-as években indul el az ex libris készítés gyakorlata. Művelői grafikusaink újabb nemzedéke: Deák Ferenc, Cseh Gusztáv, Vecserka Zsolt, Paulovics László, Feszt László, Tóth László és mások.

És itt hadd szóljunk néhány szót az ex libris művelőiről az utóbbi évtizedekben. Az ex libris műfajának egyik kiváló művelője volt Feszt László. Első ex librisét 1971-ben készítette a neves lengyelországi borász, Lippóczy Norbert nevére. Alig egy évre rá a dániai Helsingörben rendezett XIV. Nemzetközi Ex libris Kongresszuson Zsuzsa nevére készült ex librisét II. díjjal tüntette ki a zsűri. Azóta számos kisgrafikai pályázaton nyert elismerést. Gy. Szabó Béláról mind ex libris művészről eleinte csak azok tudtak, akiknek megrendelésre, vagy baráti gesztusból metszett ex librist. Ma már ezek az ex librisek részesei a csereforgalomnak, hála Gábor Dénes könyvtárosnak és ex libris gyűjtőnek. Gy. Szabó Béla aránylag kevés ex librist metszett, könyvjegyeinek listáján 1971-ben mindössze 60 tétel szerepelt. Lapjait kedvelik a gyűjtők, s ennek magyarázata a lapokban rejlő művészi érték és gondolatosság. Deák Ferenc könyvjegyeiben úgy ragadja meg a kiválasztott személy jellemrajzát, hogy közben a saját vízióit is megfogalmazza. Kiválóak szólós-boros ex librisei, szám szerint 6 db. Plugor Sándor ex libriseiben filozófiai mélységeket érintve őszintén tolmácsolja művészi mondani-
valóját. Ex librisei valójában finomvonalú miniatűrök. Cseh Gusztáv többnyire linóleumba metszett ex librist 1959 óta barátai, művésztársai számára, Gábor Dénes és mások részére. Első rézkarc ex librisét Deák Ferenc barátjának készítette (1976). Alig egy évtizeddel később Gábor Dénes így ír róla:

„Az idősebb, vagy a derékhadat képviselő grafikusnemzedék mellett (Kós Károly, Nagy Imre, Gy. Szabó Béla) az ifjabbak is kitűnő ex libriseket alkottak. Deák Ferenc, Túros László, Cseh Gusztáv, Paulovics László máris bizonyítottak”. Mindössze néhány alkotót ragadtunk ki abból a gazdag névjegyzékből, amit Cseh Gusztáv, Plugor Sándor, Ovidiu Petca, Székely Géza, Túros László, Orbán István, Molnár Dénes, Gedeon Zoltán, Károly-Zöld Gyöngyi, Dobribán Emil, Murádin Lovász Noémi, Deák Ferenc, Paulovics László, Takács Gábor neve fémjelez. [...]

Erdélyben az ex libris gyűjtése a 20. század első negyedétől számítható. Nevesebb hazai gyűjtők: Diamant Izsó, Kolozsvár, Boros József, Gyulafehérvár, Gábor Dénes, Kolozsvár (ez utóbbi mintegy 32000 ex librisrel). Ezekből a gazdag

Gy. Szabó Béla fametszete, XI
(1946), 70×50

Cseh Gusztáv rézkarca, C3

Gy. Szabó Béla fametszete, X2
(1968), 70×45

gyűjteményekből azonban időnként kiállításokat kell rendezni. Az a gyűjtemény, amely dobozokban, kartotékokban vagy borítékokban hever, sokat veszít értékéből. Hozzáférhetővé, láthatóvá kell tenni a gyűjteményeket a nagyközönség számára. Ennek igazolására Ovidius szavait idézném, aki ekképpen szólott egy szép római lányhoz: „Mit ér szépséged, ha nem látja senki sem? Öltözz föl szépen és tárd szélesre ablakod, hogy sokan láthassanak”. Erdélyben 1972-ben rendeztek először ex libris kiállításokat a könyv nemzetközi évében a brassói és a kolozsvári egyetemi könyvtárban. Azóta több alkalommal rendezett ex libris kiállítást Gábor Dénes, Ovidiu Petca és jómagam. Itt el kell mondanom, hogy 8 évvel ezelőtt abban a szerencsében volt részem, hogy megismerkedhettem a Lehtiranta házaspárral egy kolozsvári

látogatásuk kapcsán, akikkel azóta is szoros baráti kapcsolatot tartok. Egy szép mappát adtak át, amit Pekka Hejkkiläs gyűjtő küldött számomra a Kalevala finn nemzeti eposz tematikájával. Ekkor kezdődött egy értékes kapcsolat a finn ex libris kultúrával. Juha Lehtirantán keresztül megismerhettem Tauno Piiroint, az Exlibris Aboensis elnökét és kialakítottunk egy kapcsolatot, melynek értelmében egyik évben Finnországban rendezünk ex libris kiállítást erdélyi grafikusok munkáiból, a következő évben Kolozsváron állítunk ki finn alkotók ex libriseiből. A Pekka Hejkkiläs gyűjtő ajándékából szép kiállítást rendeztünk 2008-ban a kolozsvári Szépművészeti Múzeum termeiben „Kalevala az ex librisen” címen, melynek kurátora jómagam voltam. Ezt követően 2011 júniusában a Szabók bástyájában rendeztünk nagyméretű Nemzetközi Ex Libris Kiállítást, melynek kurátora szintén én voltam. 2012-ben a Barabás Miklós Galériában került sor az első finn ex libris ki-

állításra, majd 2013-ban Finnországban Lund városában rendeztek erdélyi grafikusok ex libriseiből kiállítást. Ezt követően az Apáczai Galériában láthatott az érdeklődő 14 tablón 150 db ex librist finn alkotóktól. A munkákat Tauni Piiroinen és Ulpu Kavanti bocsátották rendelkezésünkre. És most itt, Turkuban láthatunk egy kiállítást 100 db ex librisrel az Apáczai Csere János Elméleti Líceum képzőművészeti tagozata diákjainak munkáiból. Ez a jelenlegi kiállítás is bizonyítja, hogy mennyire fontosnak tartjuk a fiatalság bevonását az ex libris ismeretébe és művelésébe. Tanárunk, Székely Géza művészpédagógus, elkötelezett módon oktatja diákjainak az ex libris készítését. A líceum diákjai már több ízben szerepeltek határon túli ex libris kiállításokon és nyertek jelentős helyezést, nevet és rangot szerezve a hazai ifjú nemzedéknek.

Mindössze néhány gondolatot osztottam meg a jelenlévőkkel az erdélyi könyvnyomtatásról, és a szorosan hozzákapszoló erdélyi ex librisről. Köszönöm, hogy meghallgattak.

Takács Gábor

AZ EX LIBRIS 100 ÉVE KEREK ÉVFORDULÓKON (1905–2005)

110 éve (1905)

Rozsnyay Kálmán (1871–1948) író, műfordító, színész, grafikus és gyűjtő feleségül vette Prielle Kornélia színésznőt.

Dr. Csányi István (1905–1991) orvos, ex libris gyűjtő és *Dr. Hetey-Herman Ottó* (1905–?) pécsi postaigazgató, az ottani kisgrafika kör alelnöke születése.

Bronislaw J. Tomecki (1905–1994) lengyel grafikusművész, pedagógus és *Konstantin Kozlovskij* (1905–1975) ukrán (kijevi) művész, litográfus, fametsző születési éve.

Megjelent Willi Geiger: *Ex libris monografie* c. műve (Kiadó: Arthur Roessler).

100 éve (1915)

Szj Rezső (1915–2006) református lelkész, művelődés- és irodalomtörténész, művészeti író születési éve.

Kovács József (1915–1996) könyvkötő, nyomdász, művezető 1979-től sok éven át a pécsi Kisgrafika Barátok Köre titkára születési éve.

Bordás Sándor (1915–1988) orvos, ex libris gyűjtő születése.

Ez évben született *Andruskó Károly* (1915–2008) zentai nyomdász, festő, grafikus.

Az első világháborús események emlékére készítette *Drahos István* az In memoriam Doberdo, 1915. Ex libris ing. dott. Gianni Mantero feliratú lapot.

A grafika új irányzatait kijelölő *Walter Crane* (1845–1915) halála.

90 éve (1925)

Ekkor született *Erdélyi István* (1925–1984) zentai könyvtáros, helytörténész, szakíró, a helyi Dudás Gyula Múzeum- és Levéltárak Köre, és a Bélyeggyűjtők Egyesületének tagja, neves ex libris gyűjtő.

Ez évben született a ceglédi *Maczelka Tibor* (1925–1978) könyvtáros, a ceglédi kisgrafika kör egyik alapító tagja.

Bélley Pál (1925–1976) irodalomtörténész, nyelvész, bibliográfus, újságíró, művelődéstörténész születési éve. Az Országos Széchényi Könyvtárban számos ex libris kiállítást rendezett az 1960-as években.

Ifj. Radványi Károly (1925–2013) grafikus, tipográfus születése.

Ekkor született *Sz. G. Ivenszkij* (1925–) művészettörténész, festőművész, grafikus, a Vologdai Képtár igazgatója, neves gyűjtő és ex libris szakíró, több száz ex libris készítője. „*Knyizsnij znak...*” (1980) c. könyvében a könyvjegyek történeti fejlődését vizsgálva átfogó képet nyújt az ex libris irodalmáról, ill. a grafikusművészek mellett a nevesebb gyűjtőkről is.

80 éve (1935)

Ez év októberében alakult meg Debrecenben az *Ajtósi Dürer Céh*, melynek elnöke berei Soó Rezső professzor lett, alelnöke Nagy József.

Ekkor indította a debreceni Ajtósi Dürer Céh lapját, a *Magyar Exlibrist* (1935–1936).

Az *Ajtósi Dürer Céh kiállítása* a debreceni Déri Múzeumban, melyen 4500 ex libris volt kiállítva.

Reisinger Jenő (1908–1971) jogász ekkortól foglalkozott ex libris gyűjtéssel.

Ekkor közölte *Vadász Endre* grafikus első kisgrafikai alkotásjegyzékét Soó Rezső.

Ez évben született *Nagy László Lázár* ceglédi grafikusművész, és a Németországba áttelepült *Sós Zsigmond* mérnök és grafikus.

Rácz Győző (1935–2008) putnoki nyugalmazott erdőmérnök, helytörténeti kutató, gyűjtő születése.

70 éve (1945)

Czakó Elemér (1876–1945) az Iparművészeti Múzeum könyvtárosa, az 1903-as ex libris kiállítás szervezője halála.

Reiter László (1894–1945) festő, grafikus halála.

Menyhárt József (1901–1976) festő, grafikus ez évtől dolgozott a Déri Múzeum restaurátoraként.

Nyireő István (1893–1977) könyvtárigazgató, könyvtárőr, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, majd 1929–1945-ig a Debreceni Egyetemi Könyvtár igazgatója volt. Ex libris gyűjteménye kb. 3,5 ezer tételből áll, melyet a Debreceni Egyetemi Könyvtár Kézirattára őriz. Az Országos Széchényi Könyvtár kiemelkedő beszerzése volt 1967-ben Nyireő István ex libris gyűjteményének egy része, mely 403 darab 1896 előtti régi magyar könyvtárjegyből áll, és a Régi Nyomtatványok Tárába került.

Pittmanné Mikó Ildikó (1945–) szombathelyi könyvtáros, gyűjtő születése.

Peteris Upitis (1899–1989), a lett Ex libris Egyesület alapító tagja 1945-től a Lett Köztársaság Művészeti Akadémiája tanáraként oktatta is a fametszés elméletét. 1945–1989 között összesen 710 ex librist alkotott.

A francia ex libris egyesület, az *AFCEL* (Association française pour la connaissance de l'ex-libris), mely 1936-ban alakult, 1945-ben nyerte el jelenlegi formáját.

60 éve (1955)

Ekkor zajlott a *III. Európai Exlibris Kongresszus* Antwerpenben (Belgium).

Ez évben halt meg *Gáborjáni Szabó Kálmán* (1897–1955) grafikus, festő.

Vertel József (1922–1993) grafikusművész ez évben elnyerte az Olasz Olimpiai Bizottság által kiírt sportbélyegpályázat Bonacassa-díját.

Ekkor hunyt el *Csányi Károly* (1873–1955) építészmérnök, aki maga is készített ex libriseket.

50 éve (1965)

Ez évben halt meg *Lyka Károly* (1869–1965), a debreceni Ajtósi Dürer Céh tiszteletbeli tagja, a Magyar Ex Libris Gyűjtők és Grafikabarátok Egyesülete (MEGE) elnöke.

Kaveczky Zoltán (1897–1965) festő, grafikus halála.

Három ex libris kiállítást rendeztek az Országos Széchényi Könyvtárban, *Ábrahám Rafael* (1929–) ex libris és kisgrafikai bemutatóját 1965 március-áprilisában, *Fery Antal* (1908–1994) szerencsi fametsző ex librisének kiállítását 1965 júniusában, a *Mai észt ex librisek* kiállítását 1965 decemberében.

A *pécsi KBK* ex libris kiállítása a Janus Pannonius Múzeumban.

Az 1965-ös *II. Malborki Ex libris Biennálén* már Magyarország is képviseltette magát, Fery Antal és Gál Ferenc művészek által.

1965-ben Tarnówban megrendezték az *első lengyelországi magyar ex libris kiállítást*, Lippóczy Norbert és József Szuszkiewicz közreműködésével.

Stettner Béla linómetszete, X3, op. 195 (1969), 70×65

40 éve (1975)

Lemondott a Kisgrafika Barátok Köre elnöke, Varga Mátyás. Az új elnök: *Varga Nándor Lajos* lett.

Ekkor zajlott a *VII. Malborki Ex libris Biennálé*, melyen újként bemutatásra kerültek Kaveczky Zoltán ex librisei (Diskay Lenke már évek óta kedvelt résztvevője volt a kiállításoknak).

A belgiumi Sint-Niklaasban megalakult a *Nemzetközi Ex libris Centrum*.

Ekkor került sor a *II. Országos Kisgrafikai Találkozóra* Cegléden, és a *III. Kisgrafikai Biennáléra* Keszthelyen a Balatoni Múzeumban.

Ekkor rendezték az *első magyar orvosi ex libris kiállítást Debrecenben*, az Egészségügyi Világnap '75 alkalmából.

Ez évben volt *Varga Nándor Lajos grafikus 80. születésnapja*, mely kapcsán több helyütt kiállításokat rendeztek alkotásaiból.

Semsey Andor ez évtől 1984-ig volt szerkesztője a Kisgrafika Barátok Köre lapjának, az akkoriban évente háromszor megjelenő Kisgrafikának.

Pokorny Ferenc (1904–1975) biológus, ex libris gyűjtő halála.

Ez évben csatlakozott a KBK-ba *Krier Rudolf, Tibold Attila*.

30 éve (1985)

A Kisgrafika Barátok Köre folyóirata, a Kisgrafika szerkesztését Stettner Béla halála (1984) után még egy évig Semsey Andor végezte, majd 1985-től átadta posztját Arató Antalnak.

Sterbenz Károly (1901–1993) „Sopron grafikus minde-nese” az utolsó ex librisét 1985-ben készítette, Bakondi Béla nevére.

Ez évben halt meg *Nagy Árpád Dániel* (1922–1985) grafikus, Nagy Árpád grafikus fia. Több száz ex librist, ill. alkalmi grafikát készített, az elsőt 1957-ben, apja nevére. Összeállította édesapja alkotásjegyzékét.

Gy. Szabó Béla (1905–1985) erdélyi fametsző művész, és id. *Koffán Károly* (1909–1985) fotóművész, grafikus halála.

Béres Béla (1912–1985) tokaji esperes-plébános, borász, ex libris gyűjtő halála.

Paul Pfister (1908–1985) francia professzor, a magyarok Pali bácsija halála. Többször is járt hazánkban, Magyarországot második hazájának tekintette, tőle származik az „Ex libris Land” kifejezés Magyarországra alkalmazva. 60 ezres kisgrafikai gyűjteményét 1983-ban, halála esetére Colmar város könyvtárára hagyta.

Gianni Mantero (1897–1985) comói olasz építész-mérnök, exlibrisológus, a nemzetközi ex libris élet kiemelkedő személyisége halála. Gyűjtőként, szakíróként, a nemzetközi ex libris élet szervezőjeként egyaránt ismertté tette a nevét. 1946-ban ő alapította és sokáig vezette az olasz ex libris egyesületet, a BNEL-t (Bianco e Nero Ex Libris). Az ő kezdeményezésére rendezték meg 1953-tól a nemzetközi ex libris kongresszusokat.

Ez évtől indult el a portugál Artur Mário da Mota Miranda által szerkesztett, kortárs ex libris művészeket bemutató nemzetközi kiterjedésű sorozat: *Ex-Libris. Enciclopédia bio-bibliográfica da arte do ex-libris contemporâneo/ Enciclopédie bio-bibliographique de l'art de l'ex-libris contemporain / Encyclopedia Bio-Bibliographical of the Art of the Contemporary Ex libris (A jelenkori ex libris életrajzi és bibliográfiai enciklopédiája)* címmel.

A lengyelországi Ostrów Wielkopolskiban 1985-ben rendezték meg az *első kisgrafikai és ex libris biennálét*.

20 éve (1995)

Kovács József, a Kisgrafika Barátok Köre pécsi csoportja titkára 80 éves.

Pécs és Szeged gyűjtőinek *Szegeden* rendezett baráti találkozója.

1995-ben a Kisgrafika folyóirat szerkesztésére háromtagú bizottság alakult: Arató Antal, Király Zoltán és Soós Imre személyében.

A dán Nordisk Exlibris Tidskrift folyóirat 1995-ös száma *Rozsnyay Kálmánt* úgy mutatja be, mint akinek a nevéhez fűződik az ex libris magyarországi elterjesztése és népszerűsítése.

Szeptember 21–24. *European Exlibris Meeting* Pozsonyban, a magyarok közül kevesen képviseltetik magukat.

10 éve (2005)

A 45 éves KBK kisgrafika kiállítása *Békésen*, a Békési Galériában.

2005. május 20-21-én a KBK szegedi csoportja országos találkozót szervezett *Szegeden*, a Somogyi Könyvtárban.

A *Typoszalon* ex libris kiállításának megnyitója a magyar kultúra napja alkalmából a 100 éves Szabó Ervin Könyvtárban.

Supka Magdolna (1914–2005) Széchenyi-díjas művészet-történész halála.

Az ausztráliai ex libris egyesület, a *New Australian Bookplate Society* alapítása.

Ekkortól Görögország is helyet ad nemzetközi ex libris triennáléknak, *Lefkadában* 2005-ben rendezték az elsőt.

„VÍZI VILÁG” GYERMEKSZEMMEL

15. alkalommal rendezték meg a szlovákiai Hlohovecban (Galgócon) a már hagyományos, gyermekeknek, fiataloknak szóló nemzetközi ex libris „seregszemlét”. A biennálé témája a „Vízi világ” volt. Az erősen válogatott mezőnyben (a 15 országból beküldött 2330 ex librisből kb. 200-300 került kiállításra), többségében színes sokszorosító grafikákon és ex libris terveken vízi élőlények (halak, polipok, vízinövények, tündérrózsák), bűvárok, sellők, hajóroncsok fedezhetők fel. Több munka igen elmélyülten, a felnőtt művészeket megszégyenítő módon színeiben, metszéstechikájában is megjeleníti a víz alatti hangulatot, fényeket, a közeg jellegzetes mozgását, áramlását, hullámozását.

A megmérettetésen magyarországi és határon túli magyarok is szép számmal képviseltették magukat. Eredményesen szerepeltek a Tatán tanuló fiatalok, akik 3 díjat is elnyertek (Tisztavári Dorottya 2. díjat; Zeőke-Szőke Barnabás a Jan Korec Alapítvány díját; Nagy Bianka különdíjat kapott) felkészítő tanáruk a KBK tag Réti András grafikusművész, vizuális nevelő szakmai koordinálásával. A nyírbátori pályázók munkái közül is 8 ex libris kiállításra került, és különdíjjal jutalmazták Havasi Panna Flórát a Magyar-Angol Kéttannyelvű Általános Iskola 8. osztályos tanulója. (A beküldött munkák felkészítő tanára: Havasiné Dudics Mónika.) Szerepeltek még a kiállításon a berettyóújfalui Igazgyöngy Alapfokú Művészeti Iskola diákjai is. A határon túliakat Szerbiából a Szabadkai Népkör Művelődési Központ ifjú alkotói, Boros György grafikusművész tanítványai képviselték. Szép számú küldöttséget delegált Szlovénia is, ahol több magyar nemzetiségű diák nevét is olvashattuk a kiállítók között. A szlovákiai Želiezovce (Zseliz) város magyar alapiskoláját képviselő Gaál Boglárka is díjat kapott (3. díj). A kiállítás jelentőségét és a szervezők elkötelezettségét mutatja, hogy a díjakat a szakmai zsűri tagjai mellett kulturáltasék, szlovákiai magyar, török, bolgár nagykövetek, ill. a fő támogatók, a Szlovák Kulturális Minisztérium és az UNESCO vezetői adták át. A 3 napos rendezvénysorozat a korábbiakhoz hasonlóan reprezentatív programokat álmódott és valósított meg, melynek „motorja” Helena Pekarovicova, a verseny elnöke. Ex libris metsző workshopot (foglalkozást) tartottak a diákoknak, pozsonyi Illusztrációs Biennálé (Biennial of Illustration Bratislava, BIB) látogatást szerveztek a felkészítők minden résztvevő szakmai épülésére.

Kevés hazai rendezésű kisgrafikai versenyről van tudomásom, melyet fiatalok számára írnak ki, pedig a sajátos műfaj

megismertetése az első lépés a jövőben műértő közönség nevelésére, vagy az alkalmi grafikák majdani aktív alkotóinak motiválására. A nehéz gazdasági helyzetben történő szervezés, a nemzetközi kapcsolatteremtés és ápolás szempontjából is példaként említhető a 15 országot vendégül látó szlovákiai esemény.

Havasi Panna Flóra grafikája

Havasi Tamás

HÍRES GYŰJTŐK KÖNYVJEGYEI AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRBAN

BÉLLEY PÁL

90 éve, 1925-ben született Béley Pál (1925–1976)¹ irodalomtörténész, nyelvész, bibliográfus, művelődéstörténész, újságíró. A budapesti egyetemen magyar irodalomtörténetet, esztétikát és filozófiát hallgatott. 1948-ban szerzett bölcsészdoktori oklevelet.² Ugyanezen évtől a rádió külső munkatársa és az Országos Széchényi Könyvtár alkalmazottja, 1953-tól osztályvezetője lett.

Az irodalomtörténet és a nyelvészet, a bibliográfia és a könyvtörténet, a bibliofília és a művelődéstörténet terén egyaránt értékes tevékenységet fejtett ki, ugyanakkor mint újságíró, a rádió és a televízió több műsorának írója, szerkesztője is ismertté vált.

Huszonöt éves könyvtári pályafutása alatt a Nemzeti Könyvtár nyomtatványi osztályán kezdte, majd csakhamar a bibliográfiai osztály, aztán a tájékoztató szolgálat vezetője lett; legvégül az irodalomtudományi olvasóterem megszervezését bízták rá.³

A bibliográfiai osztály vezetőjeként megindította az *Új bibliográfiai füzetek* c. sorozatot, mely elsősorban kapcsolattörténeti kérdésekkel foglalkozott. A sorozat első kötetét Béley Pál Kozocsa Sándorral szerkesztette *Mickiewicz Magyarországon* címmel, 1955-ben (Bp., OSZK). Nevéhez fűződik a másodfokú magyar nemzeti bibliográfia megteremtése is, mely a magyar bibliográfiák folyamatos másodfokú nyilvántartását tűzte ki célul. Az első kötetet *A magyar bibliográfiák bibliográfiája 1956-1957.* címmel Béley Pál szerkesztette, F. Wendelin Lídiával (Bp., OSZK, 1960). Még érdeklődési körétől távol eső bibliográfiai munkákból is részt vállalt; szerzőtársa volt a *Műszaki bibliográfia 1900–1955* c. kötetnek. Emellett *Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyve* szerkesztőségi tagja 1957–1969-ig.⁴ Számos recenziót írt szakkönyvekről, több szépirodalmi műhöz írt előszót vagy utószót, pl. Heltai Jenő: *A bölcsék köve* (mesék, Szépirodalmi Kiadó, Budapest, 1959; válogatta, sajtó alá rendezte és az utószót írta Béley Pál), Gárdonyi Géza: *Fehér Anna* (betyár-történet 3 felvonásban, Művelt Nép, Budapest, 1955; a bevezetőt írta Béley Pál).

Béley Pál 1958-ban került az OSZK olvasó- és tájékoztatószolgálat élére. Ebbeli minőségében modernizálta a kézikönyvtárat, a könyvtár nemzetközi tájékoztatási anyagát (lexikonok, enciklopédiák, bibliográfiák stb.) kiegészítette a legfrissebb és legjobb bel- és külföldi anyaggal. A könyvtár felkészülési tervei a Várba való költözésre további távlati tervek kidolgozására adtak lehetőséget, az irodalomtudományi szakolvasóterem szabadpolcos anyagának bibliográfiai kijelölése, szakrendjének kidolgozása sok feladatot adott a számára.⁵

Az 1970-es években, az Országos Széchényi Könyvtárból való távozása után mint újságíró, valamint rádió- és televíziós műsorok szerzője és szerkesztője tevékenykedett. A Magyar Hírlap kulturális rovatának helyettes vezetője lett. Ebben jelent meg *Az ex libris történetéből. Különleges utazás időben és térben* c. cikke (1974. június 3).⁶ Televíziós sorozata, a *Kukkantó* elsősorban a fiatalság számára készült, kultúrtörténeti kérdésekről. Rádiós műsora *Magyarán szólva* címmel a nyelvész Béley Pált mutatta be, aki *A nyelvek világában* címmel önálló művet is megjelentetett a témában (Gondolat, Bp., 1959).

Bélley Pál bibliofil tevékenysége, érdeklődése nem kis részben az ex librisnek szólt, melynek gyűjtését a Nemzeti Könyvtár a század első felében meglehetősen elhanyagolta, és e tevékenységét kizárólag a köteles példányon alapuló gyűjtésre korlátozta. Bélley a hatvanas években az Országos Széchényi Könyvtárban valóságos ex libris reneszánszot teremtett, 1961 és 1969 közt tizenegy ex libris kiállítással, azok katalógusaival, melyek a nemzetközi cserére kerülve és egyéb módokon a külföld felé is népszerűsítették a műfajt. A kiállítások megszervezésében a Kisgrafika Barátok Köre, több esetben Galambos Ferenc volt a segítségére. A tizenegy kiállítás anyaga egy kivételével a könyvtár első emeleti pihenőjének és katalógus-folyosójának tárlóiban került a közönség elé. Az egy idegenben megrendezett kiállításnak (Mai lengyel ex libris) a Lengyel Kultúra Háza adott otthont 1966-ban.⁷

Ez az időszak – utólag is mondhatjuk – a magyar ex libris élet történetének egy külön fejezetét alkotja.

A kiállítások időrendben a következők: *Bordás Ferenc ex libris és grafikai kiállítása* (1961), *Magyar írók, művészek és tudósok ex librisei* (1964). Utóbbi kiállítás jelentőségét növeli, hogy ez volt az első magyar tematikus ex libris kiállítás. Katalógusa Bélley Pál, Galambos Ferenc és Varga Sándor Frigyes szerkesztésében jelent meg.⁸

1965-ben három ex libris kiállítást is rendeztek az OSZK-ban: *Ábrahám Rafael*, majd *Fery Antal* kiállítását. A *Mai észt ex librisek* kiállítását 1965 decemberében a Kisgrafika Barátok Köre közreműködésével az észt Paul Ambur és Bélley Pál rendezte, katalógust is megjelentettek.⁹ A tárlaton 12 alkotótól 100 ex libris került bemutatásra. A kiállítás anyagát Paul Ambur ajándékképpen a könyvtár rendelkezésére bocsátotta.

1966-ban a *Mai lengyel ex libris* kiállítás az Országos Széchényi Könyvtár, a Malborki Vármúzeum és a Lengyel Kultúra Háza közreműködésével valósult meg, a helyszín – mint már utaltam rá – a Lengyel Kultúra Háza volt. Katalógus Bélley Pál, Galambos Ferenc és Andrzej Ryszkievicz közreműködésével készült.¹⁰ A kiállítás létrejöttéhez a háttérrel a magyar–lengyel ex libris élet számos kapcsolódási pontja jelentette: az 1963-ban Malborkban megrendezett első ex libris biennálé, majd az 1964-ben Lengyelországban, Krakkóban tartott X. Nemzetközi Ex libris Kongresszus révén számos ismeretség született. Ezt követte a II. Malborki Ex libris Biennálé 1965-ben. Egyre több magyar művész (Kaveczy Zoltán, Fery Antal, Drahos István) készített lengyel személynek lapot, ill. lengyelek (Z. Dolatowski, Z. Acedański, E. Grabowski, J. Szuszkiewicz) magyar gyűjtők részére. 1965-ben Tarnówbán megrendezték az első *lengyelországi magyar ex libris* kiállítást, Lippóczy Norbert és József Szuszkiewicz közreműködésével.¹¹ Az erre viszonzásul, 1966-ban hazánkban rendezett nagy sikerű *lengyel ex libris kiállítás*¹² a kapcsolatok folytonosságát szolgálta.

Az OSZK szervezésében ugyancsak ez évben, 1966-ban került sor *Diskay Lenke ex libriseinek* kiállítására, Bélley Pál és Galambos Ferenc szerkesztette katalógussal. A kiállított összesen 70 ex libris erős kolorisztikus jellegével vonta magára a nézők figyelmét.

1967 novemberében, amikor a szovjethatalom fennállásának 50 éves évfordulója alkalmából Moszkvában is többféle megemlékezést, tudományos ülészakot tartottak, a szovjet–magyar kapcsolatok élénk voltát igazolta az Országos Széchényi Könyvtár által rendezett *A szovjet ex libris 1917–1967 c.* kiállítás is, Sz. G. Ivenszkij (a Vologdai Képtár igazgatója) és Bélley Pál szervezésében.¹³ A tárlat anyagát, 250 (és további 50, levélben elküldött) ex librist Sz. G. Ivenszkij felajánlotta az OSZK gyűjteményébe,¹⁴ ahol a Kisnyomtatványtárban nyert elhelyezést.¹⁵ Az ex librisek közt van néhány hungarika vonatkozású is: Drahos István (graf. V. Frolov), Galambos Ferenc (graf. K. Kozlovskij) egy-egy, Kertész Dénes három (graf. V. Frolov, A. Kalasnyikov, Sz. Ivenszkij) ex librise.

A kapcsolatok folytonosságát mutatja, hogy 1970 májusában *Magyar kisgrafika és ex libris kiállítás* volt Minszkben. Ennek megrendezéséről már 1967-ben megállapodtak; a magyarországi 1967. decemberi Nemzetközi kisgrafika és ex libris találkozón¹⁶ Valerij Polikarpov vette fel az ötletet.¹⁷ Az OSZK Híradó 1968. évi 1-2. számában Bélley Pál *Szovjet-magyar ex libris kapcsolatok* címmel megjelent írása is orosz grafikusok (Kravcsenko, Favorszki) magyar kapcsolatait taglalja.¹⁸

Az OSZK-ban 1968-ban rendezték meg *Makky György ex libriseinek* kiállítását, melyhez szintén Bélley Pál szerkesztett katalógust. Ezt még ez évben *Meskó Anna és Póka György*, majd 1969-ben *Stettner Béla* ex libriseinek kiállítása követte, ezek katalógusban való bemutatása Bélley Pál érdeme.¹⁹

Bélley Pál ex librisszel kapcsolatos tevékenysége nem merült ki kiállítások rendezésében és katalógusainak megszerkesztésében. Cikkeiben is többször foglalkozott ex librisszel és kisgrafikával (OSZK Híradó, Kisgrafika Értesítő, Magyar Hírlap). A Kisgrafika Értesítőben megjelent, Schopenhauer ex librisééről szóló cikke²⁰ külföldön is nagy érdeklődést keltett. Sokat tett az Országos Széchényi Könyvtár ex libris gyűjteménye kiegészítése és gyarapodása érdekében is. Már említettem a két régi (16–19. századi) magyar ex libriseket tartalmazó gyűjteményt, Dr. Arady Kálmánét és Dr. Nyireő Istvánét, melyeknek a Nemzeti Könyvtárba, a Régi Nyomtatványok Tárába kerülésében Bélley nagy érdemeket szerzett.

Aki ennyire szerette az ex libriseket, az természetesen a saját nevére is készítettett néhányat. Az OSZK gyűjteményében, a Plakát- és Kisnyomtatványtárban három ex librise található. Kettőt Diskay Lenke metszett (Diskay/28, 77), alakokkal, galamb formájú edény ábrájával. Andruskó Károly alkotásán (Exl.B/394) galambdúc látható kis ablakokkal, körülötte könyvek.

Halála után, rá emlékezve is több ex libris, in memoriam lap készült. Ezek közül a legismertebb Stettner Béla alkotása, aki ilyen módon is búcsúzott az ex libris és a KBK ügyért rengeteget tevő barátjától. A képen a Naphoz közel repülő Ikarosz szárnyas alakja látható. A felirat: „Búcsúzunk a KBK nagy barátjától és támogatójától – In memoriam Bélley Pál (1925–1976).”

Stettner Béla linómetszete, X3, op. 272 (1976), 100×40

- 1 BÉLLEY Pál: *Új magyar irodalmi lexikon I.* (A–Gy). Főszerk. Péter László, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2000, 197.
- 2 SOMKUTI Gabriella: *Bélley Pál 1925–1976*, Könyvtáros, 1976. június, 26. évf. 6. sz., 343.
- 3 GALAMBOS Ferenc: *Bélley Pál 1925–1976*, Kisgrafika, 1976/2–3., 39.
- 4 *Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyvei*, http://efolyoirat.oszk.hu/html/vgi/ujepa_borito.phtml?id=1464
- 5 SOMKUTI Gabriella: *Bélley Pál 1925–1976*, Könyvtáros, 1976. június, 26. évf. 6. sz., 343.
- 6 Erről tudósítás: *Hírek*, Kisgrafika, 1974/3. sz., 36. o.
- 7 GALAMBOS Ferenc: *Bélley Pál 1925–1976*, Kisgrafika, 1976/2-3. sz., 39.
- 8 A kiállítást többen is ismertették: Galambos Ferenc (Kisgrafika Értesítő 1965. ápr.), Nóti Ilona (Esti Hírlap 1964. 210. sz.), Soltész Zoltánné (Magyar Grafika 1964. 6. sz. és Könyvtáros 1964. 11. sz.), Varga Sándor Frigyes (OSZK Híradó 1964. 8. sz.)
- 9 Ismertették: Galambos Ferenc (Szocialista Művészetért 1965. 8. sz.), Munkácsi Piroska (A mai észt ex libris, Magyar Könyvszemle 1966/3. sz., 271.) és OSZK Híradó (1965. 8. sz.)
- 10 Ismertették: H. Gy. (Magyar Nemzet 1966. 180. sz.) és Galambos Ferenc (Szocialista Művészetért 1966. 9. sz. és Kisgrafika Értesítő 1966. dec. sz.)
- 11 GALAMBOS Ferenc: *Lengyel-magyar képzőművészeti kapcsolatok*, Kisgrafika Értesítő, 1967. május, 349.
- 12 Erről tudósítások, cikkek jelentek meg a Kisgrafika Értesítőben, az Esti Hírlapban és a Magyar Nemzetben. – GALAMBOS Ferenc: *Mai lengyel ex libris. Kiállítás a budapesti Lengyel Kultúrában*, Kisgrafika Értesítő, 1966. december, 319–322; *Hírek*, Kisgrafika Értesítő, 1966. december 324.
- 13 *A szovjet ex libris 1917–1967. Az Országos Széchényi Könyvtár kiállítása*. Szerk. Sz. G. IVENSZKIJ és BÉLLEY Pál (leíró katalógus), Budapest, 1967. nov. (A továbbiakban: *A szovjet ex libris 1917–1967*) – Ismertették: Bélley Pál (OSZK Híradó 1967. 1. sz.), Galambos Ferenc (Művészet 1968/2. sz. és Kisgrafika Értesítő 1967. ápr.), valamint Magyar Nemzet 1967. okt. 20. sz.
- 14 *A szovjet ex libris 1917–1967*, i. m., 6.
- 15 1968. május 30.-i bejegyzés: Leltári szám: V41-12/68. az ajándék értékét 1736 Ft-ra becsülik, In. *Aprónyomatványok csoportos leltára, Gyarapodási napló 1962-1964-1975. IX. 9.* – Megjegyzem, hogy itt 434 darabos tétel szerepel, mely a revízió során tévesnek bizonyult, valójában az adomány összesen 300 ex librist tartalmaz.
- 16 *Meghívó, Kisgrafika- és exlibris gyűjtők nemzetközi találkozója, Budapest, 1967. december 30–31.* Program. (Semsey-hagyaték)
- 17 *Hírek*, Kisgrafika Értesítő, 1970. augusztus, 712.
- 18 *Hírek*, Kisgrafika Értesítő, 1968. augusztus, 480.
- 19 Utóbbi ismertette Galambos Ferenc a Művészet (1969/11. sz.) és a Kisgrafika (1972/1. sz.) folyóiratokban.
- 20 BÉLLEY Pál: *Schopenhauer ex librise*, Kisgrafika Értesítő, 1966. december, 317–318.

HÍREK

Ürmös Péter grafikusművész *Keresztutak* c. kiállítása 2015. november 21. és 2016. január 10. közt látható a Cinkotai Evangélikus Gyülekezeti Házban. Ezen ex libriseket és szabad grafikákat bemutató tablók is szerepelnek. A kiállítást megnyitotta: Dr. Kelényi István művészettörténész.

A hatalom reprezentációi, hatalmi diskurzusok címmel rendez az Országos Széchényi Könyvtár tudományos ülészakot 2015 novemberében. Vasné Tóth Kornélia, körünk tagja, az OSZK tudományos munkatársa november 26-án tartott előadást *Világi és egyházi reprezentáció, hatalmi szimbolika az ex libriseken* címmel.

A *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* 2015. júniusi számában részletesen olvashatunk a KBK elnökségi tagja, Vasné dr. Tóth

Kornélia szakmai életútjáról, sokoldalú munkásságáról, eddig megjelent 16 kötetet kitevő szakirodalmi tevékenységéről a művelődéstörténet, nyelvészet stb. területén. A cikket Kéglí Ferenc állította össze *Moszkvai hungarika ex librisek* címmel, rövidített változata elhangzott Vasné „A moszkvai Rudominkönyvtár hungarika ex librisei hazai és nemzetközi kontextusban” című könyve bemutatóján. Utóbbi könyvet Vitéz Ferenc is részletesen bemutatja a *Néző•Pont* 2015. szeptember-októberi számában.

Szilágyi Magdolna szegedi gyűjtőtársunk 2015 X. 27-én, 75 évesen elhunyt. Következő számunkban részletesen ismertetjük életútját.

Nagy László Lázár fametszete, X2, op. 409 (1983), 85×72

KÖNYVESPOLC

LÁSZLÓ LÁZÁR NAGY & DON QUIJOTE

A világ egyik legnagyobb ex libris gyűjteményével rendelkező Frederikshavn Kunstmuseum og Exlibrissamling Dániában 30 éve rendszeresen rendez kisebb-nagyobb ex libris kiállításokat. Ezek részben művészeket, részben egyes témákat állítanak a középpontba, kísérő katalógusokat is megjelentetve.

2015-ben emlékezünk Cervantes: Don Quijote c. műve II. kötete (1615) megjelenésének 400. évfordulójáról. Ez alkalomból és Nagy László Lázár 80. születésnapját ünnepeelve 2015. szeptember 10-től október 10-ig volt látható a művész Don Quijote lapjaiból rendezett kiállítás. A tárlathoz kapcsolódó 28 oldalas kiadvány szöveg- és képanyagát Gian Carlo Torre orvosprofesszor állította össze, a művésszel együttműködve. A kötet 18 Don Quijote ex librist tartalmaz, magyar és külföldi gyűjtők nevére készítettek egyaránt, számos jelenetet felidézve Cervantes világhírű művéből, középpontban az álmodozó lelkű hőssel. A kiadvány érdekessége, hogy Nagy László Lázár a témára vonatkozó vallomásszerű szövegét „Don Quijote és én” címmel magyarul is olvashatjuk. A négy nyelvű (dán, német, angol, magyar), színes kötet tovább öregbíti a magyar ex libris hírnevét!

Vasné Tóth Kornélia

LAPSZEMLE

BOEKMERK 2015, 49. füzet: Különszám Chen Hao (1960) kínai grafikusról. Válogatott, illusztrált ex librisei mellett opuslistáját is közlik, 191 alkotással.

EXLIBRIS ABOENSIS, 2015/3, 91. szám: Lappföldi témájú ex librisek a címlapon, s a kiadvány tartalma, illusztrációja is több esetben Lappfölddel kapcsolatos. Tapani Kiippa (1939) lappföldi aranyás, akvarellista több mint 200 ex libris alkotója. Lappföldi művészek bemutatása: S. Saraspää, K. Kemppinen, H. Väre. Megemlékezés a 100 esztendeje született Mirjam Kinon művészetéről. Képes beszámoló a XXV. Malborki Bienáléről. Tematikus összeállítás túlevelű fákat ábrázoló kisgrafikákból. Képes válogatás XX. századi svéd ex librisekből.

KNÍŽNÍ ZNAČKA 2015/2: Újfént több cseh művész bemutatása: P. Sukdolák, V. Matoušová. Az illusztrációkat tekintve kiemelkedik érzékeny rézkarcaival Milan Bauer.

Beszámoló S. Kulhánek festő, grafikus, tanár kiállításáról.

A múlt művészeit illetően emlékezés E. Orlik és H. Steiner-Prag életművére; alapvető bibliográfiával.

Galgócon gyermekek részére hirdetet kisgrafika-pályázat, kiállítás és eredményhirdetés, magyar résztvevőkkel és díjazottakkal. A Kisgrafika 2015/2. számának ismertetése.

NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT, 2015/3: Külön kiadvány jelent meg a fennállása 30 éves évfordulóját ünneplő Kínai Ex libris Társaságról. Az 1980-as években a politikai reformok, a nyitás következtében az ex libris-művészet iránti érdeklődés is felpezsdült, és külön szervezetet hoztak létre a kisgrafikai műfaj támogatására, az ex libris-kultúra szervezésére Kínában. Ennek apropóján az elmúlt évtizedek alkotásaiból szemelget a dán kiadvány. Közöttük különösen sok a színes grafika.

SELCEXPRESS Schweizerischer Exlibris Club, 2015. szeptember, 100. szám: A centenáriumi számot különleges tartalommal töltötték meg: az ábécét végigkövetve állatokat ábrázoló ex libriseket válogattak, s a képecskékhez versidézettek. A címlapon M. Kalt hasonló témájú kisgrafikája szerepel, a hátlapon pedig W. Wissing egyik lapja, természetesen az általa kedvelt mopsszal.

MITTEILUNGEN DER DEG, 2015/2: Pénzügyi okoknál fogva évente kétszer jelenik meg, az aktuális információk viszont folyamatosan elérhetők a honlapon: www.exlibris-deg.de

A DEG alapításának 125. évfordulójára találkozóval készülnek: 2016. április 28-május 1. Weiden (Oberpfalz); A program részletes ismertetése. Beszámoló a DEG 2015. évi találkozójáról. A meghirdetett pályázat első díját A. Tyikhonova-Jordanova kapta. Gazdag képriport a résztvevő gyűjtőkről, művészekről, köztük Horváth Herminával.

Tematikus ex librisek ismertetése, ezúttal zenei témában: Bartókról, művészetéről korrekt összefoglalást olvashatunk, s közlik Kékesi László dr. Gombosi László részére készített lapját, valamint Pavel Hlavaty kisgrafikáját Krajcsi Tiborné részére.

Különleges, álomszerű, félelmetes és rejtélyes világot tárnak fel E. Beitz Claudia Karolyi számára tervezett kisgrafikái.

A lipcsei ex libris művész, H. Jürgens elkészítette 500. kisgrafikáját.

Új sorozat keretében gyűjtőket mutatnak be, elsőként Peter Rath bécsi jazz-zenészt ismerhetjük meg.

Gazdag irodalmi ajánlás: DEG 2015. évkönyve; Ulrich Becker: Academia in Exlibris; Ex libris Ad Perpetuum (Vadász Endre) Debrecen, 2015. kiállítási katalógus. A folyóiratok között a Kisgrafika 2015/1. számának ismertetése.

Kiállítási ajánló: H. Ott centenáriumi kiállítása Rödentalban, továbbá Marlene Neumann tervei, grafikái Reutlingenben láthatók.

Számos 21. századi grafika illusztrálja a kiadványt, részben a DEG találkozói pályázati anyagából válogatva.

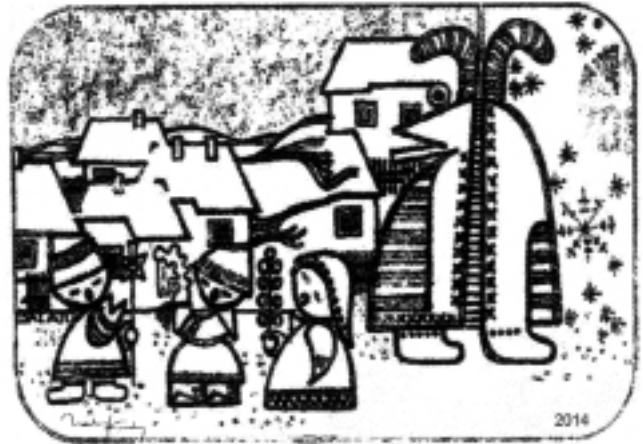
Horváth Hilda

EGYESÜLETI HÍREK

A tagdíj 2016. évben is változatlanul 2000 Ft/év, külföldieknek 30 euro. Kérjük a tagdíjat minél előbb rendezni. Köszönjük!

*

*Áldott szép karácsonyt
és boldog új évet kívánunk
minden kedves olvasónknak!*

**Bort, búzát, békességet, sötétségben fényességet!
Üiesztendő újat hozzon, régi jótól meg ne fosszon.
Ki barát volt az maradjon, ki elindult az haladjon.**

Boldog Üiesztendőt kívánok!

*A KSK minden tagjának
Balajti Károly*

Balajti Károly számítógépes grafikája, CAD (2014), 115×93

AUSZUG

Dr. Kornélia Tóth Vas: Der 90 jährige László Lázár Nagy, ein beruflich stark engagierter Künstler

Wir begrüßen den Künstler László Lázár Nagy aus Cegléd anlässlich seines Geburtstages, der sich mit Graphik, Malerei und Plaketten beschäftigt. Er war Jahre lang der Sekretär des Freundeskreises Kleingraphik in Cegléd. Der Künstler wurde vielfach mit einem Preis gekrönt.

Dr. Kornélia Tóth Vas: Gelehrte Exlibris Sammler, Wissenschaftler der Exlibris (2. Teil)

Die Fortsetzung der – in der vorherigen Nummer erschienenen Artikel – handelt von den Gelehrten der Exlibris, Schriftsteller und ihrer Sammlertätigkeit, dieses Mal analysierend die Tätigkeit von Andor Semsey, Pál Békley, Ferenc Galambos, Rezső Szj.

Gábor Takács: Exlibris Transsylvanien

Ein Detail der Rede, die in Turku an der finnischen Büchermesse gehalten wurde, über den Bücherverlag Transsylvanien und damit eng verbundenen Verbindungen zwischen Exlibris und Heraldik, Graphiker von Siebenbürgen und Exlibris-Sammler.

Dr. Kornélia Tóth Vas: 100 Jahre der Exlibris auf runden Jahreswenden (1905-2005)

Was geschah vor 110, 100, 90 ... Jahren? Im Artikel werden die runden Jahreswende aufgezählt und damit ein Rückblick über Leben, denkwürdige Geschichte, Geburt und Tod von namhaften Künstler und Sammler der Kleingraphik.

Tamás Havasi: „Wasserwelt“ mit Kinderaugen

„Wasserwelt war der Titel der Ausstellung, die 15. Mal in Hlohovec (Galgóc) in der Slowakei für Kinder und Jungen veranstaltet wurde. An dieser Veranstaltung repräsentierte Ungarn zahlreiche Künstler sogar auch jenseits der Grenze.

Dr. Kornélia Tóth Vas: Exlibris berühmter Sammler in der Landesbibliothek: Pál Békley

Pál Békley (1925-1976) ist vor 90 Jahren, im Jahre 1925 geboren, er war viele Jahre Mitarbeiter der Landesbibliothek Széchényi, Literaturhistoriker, Linguist, Bibliograph, Kulturhistoriker, Journalist, Veranstalter vieler Exlibris-Ausstellungen, Redakteur vieler Exlibris-Kataloge. Seine umfassende Tätigkeit wird aufgeführt.

Nachrichten, Presseschau, Bücherregale, Vereinnachrichten

Fery Antal fametszete, X2, 1989

SUMMARY

Dr. Kornélia Tóth Vas: László Lázár Nagy's Eighty Years of Age and His Sense of Vocation

He has been graphic artist but he painted pictures and designed plaquettes as well. He has spent most of his life in Cegléd where he organized a group of collectors. He has created more than 700 small graphic pieces, both ex-libris and occasional graphics. He has an outstanding series inspired by Cervantes's Don Quixote. He has had a large number of commissioners in Hungary and abroad.

Dr. Kornélia Tóth Vas: Scholars Collecting Ex-Libris, Experts on Bookplate, Part 2

The following scholarly ex-libris collectors, their interests and their publishing activities are commemorated in this sequel: jurist and art historian Andor Semsey, librarian and journalist Pál Békley, jurist and bibliographer Ferenc Galambos, clergyman and art writer Rezső Szj.

Gábor Takács: Exlibris Transsilvanicum (An Excerpt from a Lecture at the The Turku International Book Fair in Finland)

The development and collecting of bookplates in Transylvania, artists and collectors past and present, and recent exhibitions are described in the article.

Dr. Kornélia Tóth Vas: A Hundred Years of Ex-Libris on Round-Numbered Anniversaries (1905-2015)

Births and deceases of artists and collectors, events of associations, exhibitions and publications are listed in this chronology.

Tamás Havasi: Water World Through Children's Eyes

This international exhibition of school-children's works was arranged on the 15th occasion in Hlohovec, Slovakia. E.g. fish, octopus, water-lily, shipwreck motifs were depicted on bookplates. Hungarian pupils from both Hungary and abroad also participated and won prizes in the competition.

Dr. Kornélia Tóth Vas: Pál Békley (1925-1976) in the Famous Collectors' Bookplates Series at the National Széchényi Library

Pál Békley graduated in literary history and philosophy from the University of Budapest. He arranged eleven ex-libris exhibitions in the nineteen-sixties, built international relations, and edited catalogues at the National Széchényi Library. He was a journalist as well.

News, Press Review, Books, Society Matters

Koppány György rézkarca, C3/col

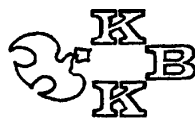
Bedő Sándor rézkarca, C3, 95×80

Feszt László rézkarca, C3/C7 (1974), 110×70

ifj. Feszt László rézkarca, C3 (1996), 60×55

ifj. Feszt László rézkarca, C3 (1988), 115×53

Stettner Béla linómetszete, X3/2, op. 539 (1980), 75×110